

RENOVACIÓ PEDAGÒGICA ARA I ACI.¹

M.R.P. Escola d'Estiu del País Valencià-Gonçal Anaya.

6 d'abril de 2004. Escola de Magisteri de València

≈ INTRODUCCIÓ: QUI SOM I PER A QUÈ ESTEM ACÍ

(*Presentació dels Moviments de Renovació Pedagògica (M.R.P.): qui som*)

Som un grup de mestres conscients de que quan parlem de l'escola i del professorat parlem de política, i que FEM POLÍTICA quan proposem accions als centres i formació al professorat

Es parla de la renovació pedagògica de moltes maneres, com a mestres exemplars que treballen molt, que tenen "vocació" de mestres, com a grups que fan materials didàctics i curssets de reciclatge... L'M.R.P. Escola d'Estiu del País Valencià ha estat això però no sols això, ha volgut ser hereu de Ferrer i Guardia i de Freinet, i dels que en la II^a República veieren en l'escola una manera de fer un poc menys injust el mon. Va nàixer de la unió de voluntats antifranyquistes, del moviment Freinet, dels nacionalistes a favor de la normalització lingüística, de la Universitat que desitjava altre desenvolupament de la cultura al P.V., dels artistes i intel·lectuals ... i dels mestres que volien una escola pública, popular i valenciana.

Històricament hem estat un moviment social, com altres que han contribuït a la història del nostre país: el feminisme, l'ecologisme, el de la democràcia radical, el de l'interculturalisme, el del nacionalisme. Es des d'aquí que els M.R.P. ens reconeguem en tant que part d'un espai públic d'esquerra.

Els Moviments de Renovació Pedagògica som col·lectius de mestres, que ens organitzem de manera autònoma, al marge de qualsevol institució per desenvolupar experiències d'innovació i formació del professorat des de la integració de la ideologia, la política i la pedagogia. Des d'aquesta vessant de la pedagogia connectem amb un pensament crític i amb una manera de ser subjectes de la història.

Els M.R.P.s convoquem Escoles d'Estiu i organitzem, al llarg del curs, activitats de formació on estan implicats i implicades mestres que treballen per projectes de treball a l'aula o a l'escola, participen en projectes de formació als centres, organitzen una diada escolar per l'horta, preparen materials per treballar el tema del militarisme amb els alumnes...entre altres moltes activitats.

(*Què volem, per què estem aquí...*)

Des d'aquí, des d'aquest ser subjectes de la història, és des d'on volem obrir un debat sobre què significa fer renovació pedagògica ara i aquí, sobre si val la pena o no continuar fent Escoles d'Estiu i formació autònoma del professorat, sobre la relació entre el sindicalisme d'esquerres i la renovació pedagògica...

Volem enunciar problemes i volem plantejar reptes i perspectives de futur:

- sobre el que significa fer avui renovació pedagògica
- sobre el que significa fer avui organització autònoma
- sobre el que significa fer avui processos deliberatius i de ciutadania crítica
- sobre el que significa fer avui democràcia participativa

¹ Ponència elaborada pel M.R.P. *Gonçal Anaya*, i presentada en el marc del procés de debat: *Sindicalisme i Renovació Pedagògica*, decidit en el IX Congrés del STE PV-Iv i que ha de culminar en una Conferència formal en juny de 2004.

(En quin context situem el debat, a qui interpel·lem com a interlocutors...)

D'això en volem parlar. I ho volem fer també des de i per al sindicalisme, ja que la renovació pedagògica és un problema també de les organitzacions d'esquerres -i per tant també dels sindicats d'esquerres- perquè poc es pot canviar a l'ensenyament mentre la cultura del professorat es situa més a prop dels interessos de la mercantilització que dels interessos de l'emancipació. Això implica un projecte educatiu d'esquerra per la democràcia i la ciutadania, des d'un màxim de convergències, basades en un procés d'el·laboració i construcció d'un projecte comú. Creiem que és fonamental tindre una proposta global de futur per als ensenyants, una alternativa a un model d'escola i a un model de formació del professorat, que ens permeta criticar amb força i autoritat el model hegemònic present a les escoles.

Per això felicitem al Congrés del S.T.E. P.V. en la decisió d'obrir un procés de reflexió entre la militància abans de decidir sobre les seves polítiques de formació del professorat en el futur. Agraïm estar presents en aquesta conferència, tot i que confiem en la possibilitat d'altre tipus de debats més participatius, en grups més xicotets on tothom té la mateixa veu i el diàleg és la manera en que tothom va refent el seu pensament.

La ponència que hem preparat tindrà 4 punts :

- I. Què fa el neoliberalisme en el meu centre. La mercantilització de l'ensenyament del professorat als centres: la democràcia és el conjunt buit.
- II. La Renovació Pedagògica: un estil de resistència al mercantilisme. Difícil i Possible.
- III. No és possible construir els canvis en solitari. Sindicalisme ha d'anar junt a Renovació Pedagògica
- IV. Els nostres desigs.

I. LA MERCANTILITZACIÓ DE L'ENSENYAMENT I DEL PROFESSORAT ALS CENTRES: LA DEMOCRÀCIA ÉS EL CONJUNT BUIT.

No volem repetir les anàlisis que han exposat les persones que han fet xerrades abans que nosaltres sobre el neoliberalisme i la mercantilització en les polítiques educatives (Nico Hirtt i Marta Gimenez, en aquest cicle de conferències; Luis Rigal, Pablo Gentili i els companys de la C.E.T.E.R.A, el curs passat; Xurxo Torres en l'Escola d'Estiu, etc). Anem a partir de la següent tesi:

☞ El neoliberalisme considera l'ensenyament com una mercaderia i no pas com un dret de totes les persones. Les escoles, els instituts i les Universitats deixen de ser considerats espais públics i passen a ser tractats com espais l'Administració, i no ja de la ciutadania. En ells la democràcia es redueix al conjunt buit.

Si en compte de ser açò una conferència fos un grup de formació us proposaríem el següent exercici:

QUÈ FA EL NEOLIBERALISME AL MEU CENTRE	QUÈ FA EL NEOLIBERALISME A LA MEVA CLASSE	QUÈ FA EL NEOLIBERALISME AL MEU SINDICAT
-en la convivència	-en la selecció de continguts	-en la prioritització d'unes tasques o altres
-en la comunicació entre professorat, alumnat i mares-pares	-en el tipus de programació	-en la participació en la vida sindical
-en la direcció del centre	-en l'organització de la classe	-en les relacions entre la militància
-en els debats del Consell Escolar	-en la selecció d'activitats	-en els tipus de direcció
-en la participació de l'alumnat	-en els criteris d'avaluació	-en la imatge externa
-en la participació del professorat	-en la coordinació amb altres àrees	-en la premsa
-en la relació amb l'entorn	-...	-...
-...	-...	-...

Volem que quan s'escolten les grans paraules, com ara neoliberalisme, pensem en les coses concretes, en les decisions quotidianes, com ara: la programació de les classes, l'avaluació, l'organització dels grups classe, l'atenció a la diversitat... Perquè si el neoliberalisme no ens afecta en la vida quotidiana al nostre centre, a la nostra aula, al nostre sindicat, doncs potser no cal que aprenem res més avui.

Nosaltres sí que veiem com eixa política educativa afecta els nostres esforços per fer a l'aula i al centre **una educació per a l'emancipació i contra les desigualtats.**

Nosaltres entenem que els criteris mercantilistes dominants afecten les nostres experiències concretes: en la relació amb l'alumnat, en la relació amb el professorat, en la direcció del centre i en la relació del centre amb el seu entorn .

I més enllà del pessimisme de “no es pot fer res”, o del “heroisme exemplar” de “*si tu vols, sempre és possible fer alguna cosa*”, sabem, veiem, sentim cada dia a la nostra pell com les propostes de renovació pedagògica troben nous obstacles per fer-se visibles i extensibles a la majoria del professorat .

Per centrar l'anàlisi, de totes les coses que hem escoltat del neoliberalisme volem ara destacar sols **alguns fenòmens** que ens afecten especialment al funcionament del professorat als centres (Alguns els hem tret d'un article de *Le Monde Diplomatique* de Febrer de 2001):

1. El neoliberalisme es invisible i apareix com l'única forma lògica de formular els problemes de l'actualitat.
2. De vegades es produeix una disjunció entre les opcions polítiques que es defensen al carrer i les decisions concretes que es prenen al centre o a l'aula.
3. Així es produeix també una progressiva “desafecció” de la política, entesa com a govern d'allò públic.

4. La privatització d'allò públic, és a dir, l'assumpció dels models de l'empresa privada per a la direcció eficaç d'allò públic.
5. La desresponsabilització del col·lectiu i la còmoda subordinació als "experts"
6. L'evitament del conflicte

1. El neoliberalisme es invisible i apareix com l'única forma lògica de formular els problemes de l'actualitat.

El neoliberalisme fa invisible la ideologia, els valors, els principis polítics que hi ha darrera les decisions sobre disciplina, continguts, avaluació, convivència, coordinació i formació del professorat ... **Condiciona la nostra vida quotidiana als centres, la nostra pràctica a l'aula, però sense fer-se notar, sense dir-ho, sense fer-se explícit. Com si fos inevitable prendre les mesures que estan dins de la lògica de la mercantilització. Com que és invisible no se'l pot combatre, perquè sembla que t'oposes a "la normalitat", que no hi ha res fora d'eixa alternativa, d'eixa conceptualització.** Així per exemple:

- el neoliberalisme no "segrega" a l'alumnat sinó que l' "orienta" segons les seues capacitats.
- el neoliberalisme no posa obstacles acadèmics al desenvolupament personal sinó que estimula l'esforç i la responsabilitat de l'alumnat
- el neoliberalisme no desprestigia la pedagogia i la capacitat de comprensió global i política dels problemes docents en la formació dels mestres, sinó que els estalvia discursos abstractes i va a allò concret, allò pràctic.
- el neoliberalisme no prohibeix el debat, el dissens, el diàleg, sinó que demostra com és una cosa inútil i poc eficaç.
- el neoliberalisme mostra la participació com una obligació d'allò políticament correcte però és l'avorriment d'un Consell Escolar buit de tota decisió sobre el que realment ens importa
- el neoliberalisme vol el consens, estalvia enfrontaments, ens despulla de tot sentit reivindicatiu, negociador, de discussió entre diferents interessos per desenvolupar projectes o accions col·lectives.
- el neoliberalisme és la incapacitat d'un debat pedagògic i formatiu sobre la disciplina, l'autoritat i el poder a les aules de l'E.S.O.
- el neoliberalisme és la incapacitat dels mestres per a la coordinació autònoma, per al pensament col·lectiu.
- el neoliberalisme fa que pares, mares, alumnes i professorat es veguen entre ells com a parts oposades en les lleis del mercat, de la oferta i la demanda, dels venedors i els clients.
- el neoliberalisme és quan els centres parlen del seu entorn com allò que ens aporta clients i no com allò que emmarca la funció social del nostre programa d'ensenyament cap a la ciutadania.

Tot això no és natural, però és normal en el neoliberalisme. Molts dels nostres companys o companyes diuen que això són coses inevitables i les úniques alternatives possibles en la realitat actual.

(TRANSPARÈNCIA PREMSA: "Los españoles exigen disciplina y más castigos para el alumno")

Nosaltres diem: no hi ha una sola formulació del problema: Que hem de parlar. Parlem-ne. Fem evidents les concepcions del saber i del poder, de la ciutadania, i

de l'ensenyament, que hi ha darrera les formulacions dels problemes de l'escola pública, com per exemple el de la conflictivitat que tant sovint apareix en la premsa després de l'ampliació de la etapa obligatòria comprensiva.

Haurem de combatre el neoliberalisme des dels mateixos escenaris en els que es fa present. Caldrà fer-lo evident, denunciar-lo. Fer-lo veure darrera de les decisions que es prenen sobre l'avaluació de l'alumnat, sobre els criteris per a les programacions de classe, sobre les formes de coordinació del professorat, sobre la gestió i direcció dels centres, sobre els programes de formació del professorat, en la manera d'abordar els conflictes i el tracte als alumnes inadaptats.

Eixa és la nostra invitació: Usar la teoria crítica per a explicar el que ens passa a l'aula i decidir junts com millorar-ho, i fer xarxes de grups cooperatius per ajudar-nos mútuament a fer una escola menys desigualitària i més emancipadora .

Per eixir-nos de l'actitud de queixa immòbil frustrant, per passar-nos a una actitud de crítica i de defensa de que altra escola és possible, necessitem formular els problemes d'una manera diferent. Perquè tenim un altre paradigma des del qual pensar la realitat:

- l'educació per a nosaltres és un dret humà
- l'escola es un espai públic.

Partim per tant d'altres criteris o conceptes per interpretar el que passa amb el saber i el poder a l'escola, partim d'una altra concepció de la democràcia i de la política. I és des d'eixes altres claus conceptuals des d'on sustenten la nostra resistència al neoliberalisme i a la mercantilització de la educació.

Per això parlar d'alternatives al neoliberalisme no és parlar sols de la manca de diners i d'infraestructures amb que el PP castiga els centres públics. És evident que la dreta castiga els nostres centres a patir en les més mínimes infraestructures i recursos materials i humans, i ens afegim a totes les anàlisis que els sindicats i els partits d'esquerra fa temps que denuncien. Però considerem que també és igualment necessari parlar de **l'hegemonia ideològica**, o del "desarmament" conceptual i ideològic del professorat per formular els problemes actuals de l'escola, de com poc a poc podem acabar usant els mateixos conceptes que la dreta per analitzar els problemes des de l'esquerra. Per això és tan important LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT, una formació del professorat que permeta enllaçar els problemes concrets amb els criteris pedagògics i polítics amb els quals defensem l'escola pública, popular i valenciana. *(TRANSPARÈNCIA El País: " El professorat accepta els itineraris de la L.O.C.E.")*

2. De vegades es produeix una disjunció entre les opcions polítiques que es defensen al carrer i les decisions concretes de centre, d'aula.

De vegades som d'esquerres de l'aula cap a fora. De vegades es pot entendre que la lluita contra la mercantilització es fa en els partits polítics, en les eleccions, en altres campanyes ciutadanes, però no en les propostes sindicals, pedagògiques, didàctiques als centres.

De vegades no sabem com concretar una alternativa en positiu a la política mercantilista en els centres. De vegades tenim companys i companyes que també estan en contra del Partit Popular, però difícilment s'implicarien en processos cooperatius, d'anàlisi i transformació d'aquesta escola per una més democràtica.

Els sindicats d'esquerres han guanyat les eleccions, però això no significa que la majoria del professorat que els ha votat qüestione la LOCE, ni els itineraris, ni la

creació d'un cos de directors. L'hegemonia ideològica mercantilista no ha estat qüestionada en el pensament de la majoria del professorat tot i que haja votat esquerres en les eleccions sindicals.

3. La “desafecció” progressiva d'allò polític

Allò polític està lluny d'allò que ens interessa, que ens afecta, que ens emociona, o ens mou, o ens cabreja. *“O sea, si realmente lo que debatiésemos fueran cosas que nos implicasen mañana, que nos condicionara un cambio en la práctica real; en ese momento nadie (y fijaros cuando esta situación se da en los claustros), nadie quiere que su opinión pase desapercibida [...] Cuando se tratan cosas que le afectarán mañana, la gente se ve involucrada y participa”*. (Mª Angeles Lorente. Memoria “La salud democrática en la escuela”. Premio Nacional de Investigación. CIDE 1996)

4. La privatització d'allò públic

Per exemple, la delegació de la direcció dels espais comuns a un gestor, o un equip de gestors, que transfereixen els criteris d'eficàcia de l'empresa privada i el mercat a l'escola pública. (El profe gestionarà l'aula amb el sentit d'un empresari que contracta o acomiada, paga més o menys salari als seus alumnes; el bon director serà el que dirigeixi un institut públic com si fos una acadèmia privada; el millor estímul per al professor serà la possibilitat de ser acomiadat i substituït per un altre amb la mateixa força de treball en venda.) Als anys 70, un bon centre era el que mantenia una gestió democràtica; en el 2004, un bon centre és el que compleix el major número d'ítems dels “círculos de calidad” que serveixen igual per un col·legi de monges, una empresa de fabricar bolígrafs i un institut públic.

5. La desresponsabilització del col·lectiu de la ciutadania i la còmoda subordinació als “experts”:

-En formació, és més normal la dependència dels que venen a donar xerrades, abans que no organitzar grups de reflexió, investigació i acció de professors i professores.

-En el treball docent, funciona la idea no explícita de que quan més coses ens donen establertes pels equips directius o l'Administració, i menys haguem de decidir dins del centre, més conflictes evitarem. Esperem que siga el director o la llei qui ens diga què hem de fer, abans que no haver d'elaborar una proposta consensuada entre tot l'equip docent o el Consell Escolar. Aquesta actitud de dependència es complementa amb la cultura de la queixa que, sense aplaudir mai els qui manen, tampoc mai és capaç de trobar formulacions alternatives del problema ni compromisos amb la millora de la realitat.

-En el sindicalisme i, en general, en les organitzacions, acabem acostumant-nos a la baixíssima participació en reunions i assemblees i, per tant, a la delegació de la capacitat de deliberar i decidir en “les cúpules sindicals” que assumeixen la responsabilitat de l'organització, la formació, la negociació, la deliberació... i als que es critica o s'aplaudeix d'allò bo i allò dolent, desresponsabilitzant-se el conjunt de la militància.

És el mateix fenomen que s'esdevé en el funcionament social i polític general. I que redueix la ciutadania al dret a votar cada quatre anys, llevant tot el caràcter d'apropiació d'allò públic i d'implicació en el govern d'allò col·lectiu amb el que va nàixer aquest concepte.

D'altra banda cal reconèixer que, de vegades, la vida col·lectiva, com la política, és un avorriment. Hem patit reunions que no tenen cap qualitat i que no han sabut diferenciar

el que són temes que han de ser objecte de debat tranquil i col·lectiu d'allò que no ho requereix. Per exemple, per a què anar a reunions del Consell Escolar en les que es discuteix durant trenta minuts sobre les fotocòpies mentre que no es poden “perdre” ni deu minuts en pensar altres formes de parlar de la convivència o de l'avaluació al centre?

6. L'ocultació del conflicte

La paraula “debat” és desprestigiada i la paraula “eficàcia” no s'associa a participació, i molt menys a dissens, divergència i diàleg. Qui obri la divergència no està ben mirat. Tanmateix, cap consens és sincer, real, sòlid, si no ha partit d'explicitar les divergències i les coincidències. Des de la nostra perspectiva, la eficàcia està basada en la capacitat del grup de generar responsabilitats i desigs compartits. Volem recordar ara una frase que ens agrada molt de Durruti en la Barcelona del 36 “no organitzem obediències sinó entusiasmes”.

TOT AÇÒ que ací ara no tenim temps de parlar (però que us convidem a parlar-ne amb tranquil·litat des de grups de debat cooperatius), forma part de la realitat que volem canviar: una escola sense ciutadania, una escola on la democràcia és una idea políticament correcta que ningú té en compte a l'hora de solucionar els problemes concrets, una escola on la por als conflictes ha buidat d'afectes la participació, una escola en la que la democràcia es el conjunt buit, com afirmàvem en el títol d'aquest apartat.

Del tot el que hem dit es desprèn que canviar **ÉS DIFÍCIL**. Però del que direm és desprendrà que **ÉS POSSIBLE**.

Perquè **MALGRAT TOT** i al **COSTAT DE TOT AÇÒ**, hi ha **experiències que estan fent avenços en la democratització de l'aula i del centre**, des dels continguts de les assignatures, des de l'organització de les activitats a l'aula, des d'altres experiències de direcció, des del Consell escolar, des del tractament pacífic de conflictes... molt diverses estratègies que ens anem muntant per fer front no sols la diversitat de l'alumnat sinó la desigualtat, i no contribuir a reproduir-la. Quan aquestes experiències no es queden en la història concreta de tal o qual centre i de les persones que les han fet possibles, i tenen voluntat de formar part d'un camí, d'una corrent històrica en la que són generadores de més canvis diem que estan fent Renovació Pedagògica.

II. PROPOSTES DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA: ÉS DIFÍCIL I ÉS POSSIBLE

Com es du a la pràctica, en el món de l'educació, estar en contra del neoliberalisme?

Nosaltres pensem que la Renovació Pedagògica és una forma de fer possible aquesta contrahegemonia i construir respostes al neoliberalisme per democratitzar l'escola. Què és la Renovació Pedagògica? Molts col·lectius diferents parlen d'experiències diferents de la Renovació Pedagògica, la qual cosa és producte de la història de cada col·lectiu. Efectivament no és igual la història de la Renovació Pedagògica a Catalunya que al País Basc, a la Safor que a les Comarques Centrals. Però sí que es donen uns trets comuns que ens permeten parlar avui, ací, de la Renovació Pedagògica com a forma de resistència al neoliberalisme en l'ensenyament:

1. Una cultura de compromís de l'escola amb la transformació de la realitat social que l'envolta.

En aquest sentit ens sentim participants de la trajectòria de Ferrer i Guardia i Freinet. Un ensenyament que parla de la destrucció de l'Horta, del creixement de la ciutat i la pobresa dels barris, del valencià que no parlen els que governen, de les dones que maten aquells que fan del cos de les dones un objecte de consum, un ensenyament que ens fa més lliures amb Goya, Góngora i Ausias March, Pitàgores, La Pasionaria, el periòdic d'avui, la TV, els tebeos i el Rock and Roll. Una escola on el saber està a favor del poble, una escola que parla del què ens passa i intenta explicar els perquès .

2. Un model de formació del professorat, segons el qual la formació dels mestres és millor si:

≈ Està basada en el grup cooperatiu de professors i professores.

Es considera que el millor instrument de formació és el grup de debat de profes, el grup d'iguals, en el centre, en el sindicat, en el poble. Perquè fa aprendre a parlar en grup, a qualificar el debat, a usar recursos que ens ajuden a fer fructífera la reflexió conjunta, a dirigir la reflexió, des de la cooperació i la responsabilitat compartida, amb informació de qualitat, amb organització, amb temps.

≈ Es fa des de la investigació-acció, des de la relació experiència-teoria:

- A- analitzem la realitat i la nostra experiència, usem claus conceptuals per llegir els problemes: saber, poder , ciutadania i identitat
- B- contrastem l'experiència amb les teories i les creences que puguen estar sustentant les nostres pràctiques
- C- decidim què podem i volem fer, que cada centre faça el seu pla de reforma

La Renovació Pedagògica proposa experimentar, en tant que grup de professors i professores, els mètodes de formació que proposem a l'alumnat: la cooperació, la investigació, l'autoavaluació, la relació entre l'experiència i les ciències, entre la pràctica i la teoria. Difícilment podrem ensenyar als nostres alumnes autonomia, si les nostres pràctiques de formació i organització son dependents.

(TRANSPARENCIA dibuix de Frato: l'escala en la que el mestre imita al formador i l'alumne al mestre).

Creiem que el professorat parlem molt de l'escola, de vegades massa, però debatem poc, estudiem poc a partir de les nostres opinions. La Renovació Pedagògica defensa la necessitat d'aprendre el contingut i el mètode al mateix temps, l'apropiació de ferramentes procedimentals per a donar qualitat als nostres debats i aprendre la deliberació, usar fonts d'informació, buscar-les, adequar les peces de teoria a les nostres necessitats, llegir, escriure, investigar, experimentar, debatre, dissentir, consensuar... Eixa és la nostra idea del grup de discussió i formació de professors i professores en l'autonomia.

*“Nos preocupan los enfoques del perfeccionamiento cuyo cometido principal consiste en implantar uno o más modelos de enseñanza eficaz sin dar la misma importancia a las creencias iniciales de los docentes sobre la enseñanza y el aprendizaje“ p.47-48 FULLAN, M. y HARGREAVES, A.: **¿Hay algo por lo que merezca la pena luchar en la escuela?** MCEP, Sevilla, 1997.*

3. No parcel·lem allò polític, allò pedagògic, allò didàctic.

La Renovació Pedagògica evita la parcel·lació de les anàlisis: aquest és un tema sindical, aquest és un tema pedagògic, aquest és un tema polític... Nosaltres volem pensar globalment i actuar localment. Ens ajuda la idea de la complexitat que presenta Edgar Morin en el llibre *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro* (UNESCO 1999, Paidós 2001) del qual citem textualment el següent paràgraf de la p.50:

“Existe una inadecuación cada vez mas amplia, profunda y grave entre, por un lado, nuestros saberes desarticulados, parcelados y compartimentados y, por el otro, las realidades o problemas cada vez mas polidisciplinarios, transversales, multidimensionales, transnacionales, globales, planetarios...”

La división de las disciplinas no permite captar lo que está tejido conjuntamente, es decir, el sentido original del término, lo complejo.”

4. Volem fer xarxa

Per a que aquestes experiències innovadores no es queden en el relats únics i extraordinaris d'un centre i d'unes persones, els M.R.P.s veiem indispensable la construcció de XARXES de grups autònoms i cooperatius. No parlem de construccions artificials que esgoten energies en burocràcia. Parlem d'una base per a l'ajuda mútua, per a la legitimació mútua de totes aquelles “minories” que sense vergonya de ser-ho volen estendre el seu debat i les seves propostes. Alguna cosa que m'ajude a defensar una proposta antiautoritària en el meu centre podent dir que aquesta proposta també la defensen deu equips o centres més.

*“Lo global es más que el contexto: es el conjunto que contiene partes diversas ligadas de manera interretroactiva u organizacional. De esta manera una sociedad es más que un contexto: es un todo organizacional del que formamos parte “. MORIN, Edgar: **Los siete saberes necesarios para la educación del futuro**. 1999 Unesco. 2001 Paidós.*

5. Volem ser veu pública, amb altres moviments socials

La darrera característica de la Renovació Pedagògica es desprèn dels punts anteriors: els Moviments de Renovació Pedagògica no som un club privat, ni un grup d'amics i amigues, encara que ens fem amics i amigues generant i gaudint de les complicitats del diàleg i l'elaboració conjunta. Però els Moviments de Renovació Pedagògica del P.V. són fruit d'una història, la de la construcció d'una veu pública que vol incidir en la transformació de l'escola i de la societat del P.V.

III. PENSEM QUE NO ÉS POSSIBLE CONSTRUIR ELS CANVIS EN SOLITARI

Si com hem dit fins ara:

La Renovació Pedagògica naix amb voluntat d'expressió pública, oberta al conjunt de la societat; vol ser una veu pública amb incidència en la transformació escolar i social; una veu que naix amb voluntat de fer-se present i difondre un model de formació, una manera alternativa de fer i viure l'escola; i també de fer present les seues posicions polítiques i de tenir vincles amb altres veus i organitzacions d'esquerra que lluiten per un mateix objectiu: una societat més justa i solidària, i dins d'ella una Escola Pública, Popular i Valenciana,

és evident que, per a poder-ho aconseguir, necessitem infraestructures, necessitem temps, necessitem diners, necessitem voluntats que vulguen fer d'altaveus de les propostes i experiències de la Renovació Pedagògica.

Pensem que vivim en una societat excloent, en la que es produeixen pràctiques polítiques des del poder que no prohibeixen, però que “ningunegen”, és a dir, **les minories poden existir, però no són tenides en compte**, no són consultades ni recolzades ni potenciades.

Nosaltres creguem que podem afirmar que la Renovació Pedagògica avui és una veu que es vol minoritzada, i no sols des de l'Administració, sinó també des d'una concepció de la formació en la que grans organitzacions -que també poden ser els Sindicats- oferten i administren, i el professorat tria i consumeix. No creguem que això es done perquè els nostres amics i amigues dels Sindicats i dels CEFIREs no ens estimen, més bé pensem que **no hem elaborat col·lectivament què fer amb una organització autònoma** que no és de ningú i és de tots i totes. No podem parlar del protagonisme dels nostres alumnes en la seua formació, si no assumim que nosaltres també tenim aquesta capacitat, i fins i tot aquesta responsabilitat.

Per exemple, constatem que no és el mateix que, qui impulse la creació d'una xarxa de grups contra la generació de desigualtats en l'escola, siga un grup de cinc persones (encara que puguen estar qualificades), o siga un sindicat, o siga un partit polític.

Qui i com estaria interessat en sostenir i/o subvencionar xarxes de grups docents compromesos en l'experimentació d'innovacions per la democratització dels centres, en la línia que proposava l'altre dia Marta Giménez? En aquest sentit, per exemple, hem viscut una experiència positiva fa dos anys en el curs “Ensenyar o Domesticar” que va ser organitzat conjuntament pel M.R.P., el S.TE. i la Universitat; però també, haguera estat una continuació conseqüent d'aquest curs la creació d'una xarxa de persones i/o centres, que poguera compartir experiències de democratització, i això no ha pogut ser fins ara, malgrat que les persones assistents al curs així ho van demanar.

De tota manera no és en les anècdotes concretes on voldríem que es recolzara el nostre discurs, sinó en les percepcions i conclusions que eixes circumstàncies ens fan sentir i pensar.

Repetim, doncs, que nosaltres pensem que la Renovació Pedagògica és avui una veu minoritzada, i fins i tot, ens atrevim a parlar de **la invisibilitat social de la Renovació Pedagògica**.

Sí que considerem que avui en dia, des de moltes instàncies, **s'ha integrat un discurs de Renovació Pedagògica, però també és cert que avui dia escoltem veus** que ens diuen que els Moviments de Renovació Pedagògica eren necessaris abans, però que ara hi ha altres maneres de formar-se, i d'informar-se. Tampoc sentim en la pràctica com puga ser de valorada l'existència dels col·lectius autònoms de Renovació Pedagògica, per part de les organitzacions d'esquerra, de les que normalment rebem “simpatia”, però no implicació ni demanda.

Nosaltres creguem que la Renovació Pedagògica és un projecte alternatiu de formació i organització autònoma de les i els mestres, creguem que **necessita ser reconegut, per a poder, no sols existir, sinó incidir en la societat**.

Fem aquest plantejament perquè **considerem que la permanència** o no d'aquest projecte no és responsabilitat exclusiva dels col·lectius que permaneixen en ell, si no

que **és una responsabilitat compartida des de l'esquerra**, perquè pensem que les organitzacions d'esquerra han de voler una societat vertebrada i formada, amb iniciativa pròpia, de la mateixa manera que als col·lectius autònoms d'esquerra ens interessa que es faça una política d'esquerres.

Pensem que cada vegada tenim menys espais i moments per a la reflexió col·lectiva, i cada vegada hi ha més regulació de la pràctica pedagògica. La Reforma va convertir la Renovació Pedagògica en una acumulació de tasques burocràtiques, va fragmentar els processos i els projectes d'innovació a les escoles.

Després vingué la LOCE. Tenim un discurs polític de resistència a la LOCE però, com dèiem abans, comprovem com aquesta llei es legitima implícitament en la realitat quotidiana de les escoles i Instituts.

Els debats pedagògics no estan de moda als centres. El model de formació hegemònic (que pensem que és també el que incorporen la major part d'organitzacions d'esquerres) reproduïx la dependència de l'expert, la fragmentació del coneixement, la simplificació dels problemes i la dificultat de construir espais d'encontre. La reducció de la formació a la resolució dels problemes didàctics dificulta anar més enllà dels problemes individuals de la pràctica quotidiana. Dificulta l'organització de contextos deliberatius on cadascú aporta la seua experiència i el seu saber, al temps que aprèn de l'experiència i el saber d'altres.

Per a nosaltres, una via d'eixida d'aquesta contradicció que vivim en la pràctica és la Renovació Pedagògica.

Per aquesta convicció hem volgut obrir i compartir un procés de debat entre nosaltres i amb altres organitzacions d'esquerres, perquè pensem que és prioritari en aquests moments que ens plantejem què volem fer i com volem fer-ho.

Creiem que no vivim moments per a funcionar per inèrcia històrica, sinó per a mirar cap al futur amb el bagatge de la història, però necessàriament plantejant-nos contradiccions que poden mostrar incoherència entre els discursos, fins i tot els desigs i les pràctiques.

Per coherència amb aquest plantejament férem una proposta a l'Assemblea de la XXVIII^a Escola d'Estiu. **Nosaltres proposàvem que férem una aturada en la convocatòria d'aquesta trobada d'estiu** que des de 1976, a les Comarques Centrals, ha estat convocada com una plataforma unitària del M.R.P. i altres organitzacions d'esquerres, entre elles fonamentalment els sindicats de classe.

No era aquesta la primera vegada que sentíem la necessitat de reflexionar. Recordem, per exemple, **la XII^a Escola d'Estiu**. També eren moments de **canvis polítics i socials** importants, l'Administració començà a parlar de formació permanent, aparegueren els CEPs..., i ens plantejàrem que la nostra aportació havia d'anar més enllà, havíem de reflexionar sobre les estratègies més adequades per transformar l'escola, **havíem de situar-nos en aquest nou panorama socio-polític com una veu autònoma, creativa i crítica; i atrevir-nos a qüestionar allò que fèiem per créixer, per mantenir la coherència de la vinculació entre pensament i la pràctica.**

Així, la XII^a Escola d'Estiu (amb el tema central "Un projecte de centre per a canviar l'escola") ja no es va presentar com una proposta de cursets de didàctica renovadora, si no que es presentà sota un model que, amb la flexibilitat de les variacions de cada convocatòria, hem mantingut fins a la XXVIII^a Escola d'Estiu.

Aquest canvi va suposar, com es pot deduir, l'explicitació de conflictes dels que haguérem de fer una lectura política, també va suposar la reducció del nombre de persones matriculades (que va ser d'unes 300 persones)... però amb la perspectiva històrica que ara tenim des del M.R.P. pensem que va ser un pas valent i coherent, que redefiní el nostre espai i la nostra presència pública, que ens ajudà a créixer en allò que significa el vincle entre la teoria i la pràctica, que és un dels trets de la Renovació Pedagògica.

I des d'aquella XII^a Escola d'Estiu hem arribat a convocar la XXVIII^a Escola d'Estiu, any darrere any, procurant fer d'aquestes convocatòries un espai que ens ajudara a :

- ? Analitzar i reflexionar col·lectivament sobre aspectes que incideixen en el món de l'educació, moltes vegades des de fora d'ella,
- ? Un espai que ens ajudara a millorar la nostra formació des de l'anàlisi crític i des del nostre protagonisme.
- ? Esbrinar pràctiques alternatives
- ? Trobar-nos per intercanviar pensament i experiències, també relació i festa.
- ? En definitiva hem continuat convocant Escoles d'Estiu per fer d'elles un espai per convidar a la pràctica i pensament des de la Renovació Pedagògica.

Els Moviments de Renovació Pedagògica hem anat reubicant-nos en la societat, hem anat redefinint el nostre espai i les nostres estratègies.

Pensem que **ara també estem vivint un moment de canvi i voldríem que fora de creixement**. Valorem que estem vivint temps també de transició (com en aquella XII^a Escola d'Estiu).

Pensem que no reflexionar i convocar per inèrcia estava conduint a deixar ferida de mort la pròpia trobada d'estiu, i que era moment de reviscolar-la o de tancar-la.

Pensem que és moment de que totes les organitzacions convocants es plantegen si una convocatòria d'aquest tipus respon a l'estratègia política global de cada organització.

L'Assemblea de la XXVIII^a Escola d'Estiu va recolzar aquesta proposta d'aturada.

Assumim el moment actual, com una part d'un procés de reflexió, en el que ens trobem caminant i del que prendrem, entre tots i totes, les decisions i estratègies que valorem pertinents. Hem de dir que avui en dia des del MRP no considerem tancat aquest procés de deliberació col·lectiva.

Dins d'aquest procés, hem de dir que ens agradaria que les organitzacions d'esquerres, com un tema de definició i estratègia política, es plantejaren i donaren resposta a algunes qüestions que a nosaltres ens preocupen:

- ? És impensable compartir amb altres organitzacions sindicals i col·lectius d'esquerra un **projecte unitari d'esquerres per a la formació del professorat?**
- ? Radicalitza la democràcia l'existència de l'organització autònoma? Més encara, **interessa des de les organitzacions d'esquerres, i en concret els sindicats, donar suport i reconeixement a l'organització autònoma, en aquest cas, de mestres?**

- ? Assumeixen els **sindicats com una tasca pròpia** la potenciació i dinamització del **debat pedagògic als centres**, per tal de fer explícit en la formulació dels problemes laborals l'anàlisi de les conseqüències del neoliberalisme, i a més col·laborar en aportar punts d'anàlisi que afavoreixen la crítica autònoma?

Evidentment que sabem que aquestes qüestions no són simples, i requereixen de molta informació i formació per a derivar de les respostes una estratègia política, però per a nosaltres plantejar-les en veu alta i amb voluntat de reflexió col·lectiva, ens il·lumina uns camins o altres, que evidentment seran més o menys llargs, més o menys difícils, segons els contextos.

Però pensem que no són els contextos els que han de determinar les estratègies. Clar que l'estratègia política ha de partir dels contextos concrets, però no ha de quedar determinada per ells, creguem que ha de ser orientada, amb imaginació i il·lusió, cap als objectius que ens plantejem, és a dir -i utilitzant una paraula tal vegada desgastada, però per a nosaltres entranyable- cap a les utopies que desitgem.

I per tot açò creiem que és indispensable que **aprenem de la cultura del conflicte. Aprendre a conviure amb la dissidència i créixer amb allò que ens uneix, però amb l'escolta oberta respecte a allò que ens diferencia.** Ja ho dèiem abans, aprendre a viure allò que significa tenir una **lectura política** de les divergències, dels problemes... Són els arguments els que entren en joc, les propostes, les crítiques... però no és el judici a les persones ni a les seues intencions.

IV. ELS NOSTRES DESIGS

No voldríem acabar aquesta intervenció sense exposar-vos quins són els nostres desigs. Alguns depenen de nosaltres més directament, i altres estan més relacionats amb altres organitzacions perquè, com venim argumentant, no podem créixer en solitari.

Si ara tinguérem al Geni de la Làmpara li diríem:

- ? Desitgem que des de les organitzacions d'esquerres, i en concret des dels sindicats, s'assumeixca també fer **contrahegemonia**. Hem de dir que ens preocupa que per poder sobreviure, queden fagocitades per les formes i estratègies que instaura el poder, les lleis de funcionament d'allò que hem anomenat neoliberalisme.
- ? Desitgem fer més present l'espai de la Renovació Pedagògica en la societat. Però creiem que sols des de nosaltres no es pot incidir en la millora i transformació de l'escola. **Desitgem la recerca d'espais unitaris.**
- ? En aquesta línia, desitjaríem que poguérem parlar de caminar cap a **Plans Unitaris de Formació des de l'esquerra**, en un marc de Renovació Pedagògica:
 - de vinculació entre la teoria i la pràctica,
 - de funcionament cooperatiu,
 - amb una visió global de la societat, sense una parcel·lació del saber.
- ? Desitgem **la formació de xarxes de centres i col·lectius** que fan pràctica i teoria alternativa, i també que les organitzacions d'esquerres s'impliquen en la potenciació i extensió d'aquestes xarxes.

? Desitgem que **el debat ideològic arribe als centres**. Cal rescatar temps per a la reflexió, per a la deliberació, encara que s'haja de restar a altres feines.

Avui que ja hem escoltat i llegit diverses veus parlar de que en Març de 2004 s'inicia a l'Estat Espanyol una **segona transició a la democràcia**, potser siga també un moment per a que totes eixes forces socials i polítiques ens plantegem les nostres voluntats, en aquest cas, pel que fa al professorat i a l'escola.

Com tantes altres vegades recuperem i, en aquest cas, ens acomiadem amb les paraules del Mestre **Miquel Martí i Pol**:

*“Ara és demà. No escalfa el foc d'ahir
ni el foc d'avui i haurem de fer foc nou.
Del gran silenci ençà, tot el que es mou
es mou amb voluntat d'esdevenir ”*

M.R.P. del P.V. Gonçal Anaya. Abril 2004.

Document annex: El control de l'aula, a partir de les claus conceptuals: quina concepció del Saber, del Poder, de la Ciutadania, de la Identitat, activem quan prenem decisions sobre el control de l'aula?

(Materials: *Viure la democràcia a l'escola. Eines per intervenir a l'aula i al centre.* 1999. Edit. Graó)

